

Научна област: Хуманитарни науки
Професионално направление: Религия и теология
БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ПО СИСТЕМАТИЧЕСКО БОГОСЛОВИЕ

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мариян Стоядинов,
Православен богословски факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
относно докторска дисертация на **Атанас Ваташки** на тема:

**ОТНОШЕНИЕТО МЕЖДУ ВЯРА И РАЗУМ В СЪЧИНЕНИЯТА НА
ДРЕВНИТЕ ХРИСТИЯНСКИ АПОЛОГЕТИ**

Предложената за защита докторската дисертация е посветена на тема, която нерядко бива отнасяна към „западния“ контекст на богословското мислене. В епохата след Декарт и неговото „cogito, ergo sum“ напрежението между *вяра* и *разум* дори става белег на една нова епоха. Темата на дисертацията индиректно отчита това напрежение. Тя обаче бива разгърната в един много по-ранен исторически контекст и има за свой обект първите християнски автори, които оправдават вярата в Христос пред рационално мислещите си съвременници.

I Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите

От представените документи е видно, че Атанас Ваташки е зачислен като редовен докторант през 2018 г. и е отчислен с право на защита през 2021 г. Преди това той придобива бакалавърска и магистърска степен в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Предложеният текст (в обем от 257 стандартни страници) е оригинално изследване на Атанас Ваташки. От езикова гледна точка изложението е на очакваното ниво. Аналитичният подход също е в

съответствие с критериите за текст, с който се кандидатства за научна и образователна степен „доктор по теология”.

Докторантът ползва критично 184 заглавия на български, английски и руски език (вкл. 11 интернет източници). Изворите (в раздела *латиница*) са ползвани от съвременни преводи (и реално са превод от превод). Въпреки бележката, че „понякога, когато това е възможно” са сравнявани с оригинала, считам за по-уместно винаги да бъдат сравнявани с оригинала; особено ако са инструменти в изграждането на аргументация.

Авторефератът е в обем от 40 стр. Представява синтезиран вариант на дисертацията и дава необходимата представа за качествата на основния текст. Публикациите на докторанта, които имат пряко отношение към темата на дисертацията са четири. Още две са под печат в периодично издание от 2019 г.

Текстът на дисертацията е обособен както следва: *предговор, увод, изложение в четири глави, заключение и опис на използваната литература.*

Уводът полага основите, върху които ще се гради изследването като изрично описва изследователската традиция. Последното помага да се открие спецификата именно на настоящата дисертация. Обектът на изследването, предметът, методологията както и работната *теза* (стр. 21) са формулирани и изложени коректно. Ясна е целта, както и задачите, които докторантът си поставя, за постигането ѝ. **Първата глава** е посветена на епохата (II и III в. сл. Р. Хр.) и идейното формиране (на апологетичния жанр); **втората, третата и четвъртата глава** са последователен хронологично обособен анализ на отношението между вяра и разум при древните християнски апологети в *ранния, междинния и късния* период. Докторантът обосновава (стр. 6 и 14) защо избира тези конкретни автори (древните християнски апологети в случая не са всички известни ни от онази епоха). С оглед изследователската традиция смятам

изборът му за удачен. В същото време бих препоръчал при евентуално публикуване на текста в подзаглавие да бъдат упоменати имената на визираните апологети (настоящата формулировка на заглавието предполага, че в изследването са включени всички).

II Оценка на научните приноси

Докторантът формулира три научни приноса, които ще коментирам в рамките на препоръчителния за *становище* обем.

Първият принос се състои в пълнотата на изследването, което няма аналог „в българската богословска литература”, бидейки „посветено на въпроса за отношението между вярата и разума при древните християнски апологети, като актуален апологетичен въпрос”. Нашата академична изследователска традиция е сравнително млада. Формирана е от труда на три или четири поколения учени. Затова е по-скоро логично съвременните български изследователи да правят нещо за първи път в този контекст. Научните приноси обаче не биват ограничени от националните граници (все пак степента е „доктор по теология”, а не по „българска теология”), така че би трябвало да се укаже как стои това изследване в контекста на богословската изследователска традиция изобщо. Докторантът познава тази традиция отлично и не би се затруднил да преформулира своя принос.

Вторият принос визира „вътрешния религиозен живот на самите християни”, както и „мисията на Църквата в съвременния свят”. Християнската апологетика никога не е била само академична дисциплина, без отношение към упоменатите от докторанта сфери. Това важи както за древната традиция, така и за новата (след периода на Реформацията), в която възниква дисциплината. Приемам напълно приносния характер на изследването в този смисъл.

Третият принос поставя изследването като „отправна точка или при разработването на други научни изследвания в областта на Християнската апологетика, Християнската философия, Патрологията, Нравственото богословие и Историята на късната античност”. Формално всеки научен труд е елемент от стълбицата на познанието. Стойността му обаче, поне според съвременните критерии, се оценява по броя цитирания. На този етап е твърде рано да се предвиди тази стойност. Във всички случаи обаче съм склонен да подкрепя всеки опит за контекстуализиране на академичните търсения в сходни или гранични изследователски територии.

III Заключение

В заключение смятам, че трудът в този му вид доказва способността на докторанта да работи критично и да аргументира своите тези. Въз основа на всичко казано до тук, давам положителна оценка за докторската дисертация на Атанас Ваташки и заявявам, че ще гласувам с „ДА” за присъждането му на ОНС „доктор“ по научната специалност „Геология”.

27 септември 2021, Велико Търново

.....
(доц. д-р Мариян Стоядинов)